

## Mit tanulnak a diákok angol órán?

### 7. és 11. évfolyamos tanulók angol nyelvtudásának vizsgálata

*E tanulmány az iskolai nyelvtanulás egyik sajátos kérdésével, a tanultak alkalmazhatóságával foglalkozik. A Szegedi Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékének kutatói az 1990-es években többféle felmérést végeztek az iskolában elsajátított tudás minőségével, alkalmazhatóságával kapcsolatban.*

*A természettudomány és a matematika terén végzett felmérések eredményeit 'Az iskolai tudás' című kötet mutatja be. Az ott kialakított módszereket alkalmazzuk a nyelvtudás elemzésére: összehasonlítjuk a tanulók tesztekkel mérhető teljesítményeit kétféle szituációban.*

*Egyrészt a hagyományos, az iskolában megszokott módon kérjük számon a tanultakat, majd olyan módon, ahogy azt az iskolán kívül, reális élethelyzetekben alkalmazhatják a tanulók.*

Az idegen nyelvek tanulása a mai Magyarországon az utóbbi évtizedekben a figyelem középpontjába került. A politikai és társadalmi változások egyik következménye az orosz nyelv kötelező tanulásának eltörlése volt, amely után az angol és a német nyelv oktatása vált a leggyakoribbá, és jelenleg is vezeti a listát a közoktatásban. A másik, igen fontos változás az idegen nyelvek tanításában a gyakorlati nyelvhasználat előtérbe kerülése, ami a Nemzeti Alaptantervben is megfogalmazódik.

A megváltozott szemléletmód új tanítási módszerek bevezetését, más tankönyvek használatát tette szükségessé, és nem utolsósorban a nyelvtanárokat is nehéz feladatok elé állította. A bekövetkezett változások hatását a tanulók nyelvtudására az alábbi vizsgálattal kívántuk tanulmányozni. A mérést megelőzően öt kérdést fogalmaztunk meg:

- Milyen a hetedik és tizenegyedik évfolyamos diákok teljesítménye a hagyományos nyelvi tudást és a kommunikatív nyelvtudást mérő feladatokon?
- Mennyiben hasonlóak és eltérőek a teljesítmények a két vizsgált évfolyamon?
- Melyik alapkészség és részkészség az erősebb, melyik a gyengébb a két vizsgált évfolyamon?
- Melyik feladatot milyen sikerrel oldották meg a diákok?
- Milyen összefüggés található a diákok teljesítménye és az iskolatípus között?

#### A vizsgálati minta

A vizsgálatban szereplő három különböző iskolai csoportot Szeged iskoláinak összesen 632 tanulója alkotja, az adatok összesítve a 1. táblázatban találhatóak. A feladatlapokat nem azonos időpontban töltötték ki, ezért nem mindenki oldotta meg mindkettőt, ami az elemzésnél adatvesztéshez vezetett. Az iskolák többségében az idegen nyelvet csoportbontásban tanítják, a feladatsorokat az adott osztály angol tanuló diákjai töltötték ki. Az egyes osztályok létszámai közötti különbségek tehát egyrészt ennek köszönhetőek, másrészt nem mindenki az angol nyelvet tanulja az egyes osztályokban.

Az első csoportban kilenc különböző általános iskola 7. évfolyama vett részt, köztük

belvárosi és külvárosi egyaránt szerepel, összesen 20 osztállyal, több iskolából kettő, illetve három párhuzamos osztály, összesen 324 tanuló.

A második csoportot öt gimnázium 11. évfolyamos osztályai alkotják, amelyek között egyetemi gyakorló, illetve nagy hagyományokkal rendelkező, valamint közepes tekintélyű gimnázium és szakközépiskolával együtt működő intézmény is megtalálható. Összesen 11 gimnáziumi osztály 218 tanulója töltötte ki a feladatlapokat.

A harmadik csoportot hat különböző típusú szakközépiskola 11. évfolyama alkotja, egy, illetve két osztállyal, összesen 8 osztály 90 tanulója. A szakmák között műszaki, textilipari, élelmiszeripari, kereskedelmi, vendéglátó és művészeti szerepel.

| iskola                       | osztályok száma | tanulók száma | arány |
|------------------------------|-----------------|---------------|-------|
| 7. évfolyam általános iskola | 20              | 324           | 51%   |
| 11. évfolyam gimnázium       | 11              | 218           | 35%   |
| 11. évfolyam szakközépiskola | 8               | 90            | 14%   |
| összesen                     | 38              | 632           | 100%  |

1. táblázat. Az angol nyelvi mérésben szereplő tanulók száma

### A vizsgálat eszközei

A diákok angol nyelvtudását két feladatsor segítségével mértük. A mérést nagy mértékben terveztük, s ez a tény jelentősen beszűkítette a mérőeszköz megválasztásának lehetőségeit. Kézenfekvőnek látszott praktikus szempontokat figyelembe venni és a mérendő készségeket leszűkíteni az írásban értékelhetőkre. Az első feladatsor célja olyan feladatok megoldása volt, amelyekkel a tanulók feltehetően gyakran találkoznak az iskolai nyelvórákon és amelyek tükrözik az órán folyó munkát. A feladatok kiválasztásánál figyelembe vettük a leggyakrabban használt tankönyvekben előforduló feladattípusokat és a tanítási órákon megfigyelt feladatokat. A másik az „Alkalmazott angol” nyelvhasználatot mérő feladatsor volt, amely eredeti szövegek felhasználásával azt mérte, hogy az iskolában elsajátított nyelvtudást hogyan és milyen mértékben képesek a tanulók alkalmazni valóságoshoz közeli helyzetben. Mindkét feladatsor megoldására egy-egy tanóra (45 perc) állt rendelkezésre.

A hagyományos feladatsor A és B változatban készült, azonos feladatokkal, de más, hasonló nehézségű szavakkal, illetve mondatokkal. A két változat használatával el szeretnénk volna kerülni a csalás lehetőségét. A kommunikatív feladatsornál erre kevés esélyt adtak a feladatok, nyitott kérdések megválaszolásánál, illetve fogalmazás írásakor nem nagyon lehet másolni. Mindkét korosztály ugyanazt a feladatsort oldotta meg, ezáltal az angol nyelv tanításának sokféleségére vonatkozó adatokat is szeretnénk volna nyerni. A tudásszintmérőn nyújtott teljesítményt össze kívántuk vetni más, a nyelvtanulást befolyásoló változókkal. A tanulók a feladatsorok megoldása után egy adatlapot is kitöltöttek, amely az angol nyelvi osztályzatot, a tankönyvük címét tartalmazta néhány háttérváltozóval együtt. A feladatlapokat az adott csoportot tanító tanár íratta meg a tanév vége felé, két egymáshoz közeli időpontban és tanítási órán, a feladatsorokhoz kapott pontos, írásbeli utasítások szerint.

#### *A hagyományos feladatsor*

Mindkét feladatsor hasonló nehézségű szókincset tartalmazott, néhány feladatban az itemek sorrendjét felcseréltük, ami azonban nem jelent tartalmi változtatást. Az utasításokat célnyelven közöltük, és minden feladat jól elkülönülő példával kezdődött.

A kilenc feladat a tanórán gyakran előforduló feladattípusra épül, a szókincs és a leggyakrabban előforduló, a tanulók számára feltehetően ismerős nyelvtani szerkezetekből

áll. Az első három szókinceset mér különböző feladattípussal – közülük kettő párosító, a harmadikban a többihez jelentésben nem illő szót kell kiválasztani –, a többi nyelvtantudást vizsgál. A feladatok legfontosabb jellemzőit a 2. táblázat mutatja be.

| feladat sorszáma | itemek száma | pontszám | vizsgált nyelvi anyag               | feladattípus   |
|------------------|--------------|----------|-------------------------------------|--|
| 1                | 5            | 5        | szókinces: szinonimák               | hasonló jelentésű szavak párosítása (választás 7 lehetőség közül)    |
| 2                | 5            | 5        | szókinces: antonimák                | ellentétes jelentésű szavak párosítása (választás 7 lehetőség közül) |
| 3                | 5            | 5        | szókinces: szócsoportok felismerése | 4 szó közül az oda nem illő kiválasztása                             |
| 4                | 5            | 5        | prepozíció használata               | megfelelő előjárószo beillesztése a mondatba, lista nincs megadva    |
| 5                | 10           | 10       | alapvető igeidők használata         | mondatok átírása a megadott ige megfelelő alakjával                  |
| 6                | 3            | 3        | szenvető szerkezet                  | megadott mondatok átalakítása  |
| 7                | 3            | 3        | kérdésalkotás                       | megadott mondatokhoz kérdések alkotása                               |
| 8                | 4            | 4        | névmások használata                 | 4 névmás kiválasztása és beírása a megfelelő hiányos mondatba        |
| 9                | 3            | 3        | függő beszéd                        | három mondat függő beszéddé alakítása                                |
| összesen         | 43           | 43 pont  |                                     |  |

2. táblázat. A tudásszintmérő feladatsor szerkezete

### A kommunikatív feladatsor

A kommunikatív feladatsor négy részből áll, az első kettő feleletválasztós, mely olvasásértést mér: eredeti szövegből – egy-egy tájékoztató szórólapról – a megfelelő információt kell kiszűrni. Az első egy gyorsétkezdé hirdetése, a második az angliai tömegközlekedéssel kapcsolatos tudnivalókról szól. A harmadik részben egyrészt az utazási tájékoztató megfelelő információjának megtalálása, másrészt a kérdésekre adott értelmes, kommunikatív szempontból értékes, akárcsak egyszavas válasz megadását vártuk. Ez a feladat nem csak olvasásértést, hanem íráskészséget is mér. A negyedik célja a produktív íráskészség mérése egy életszerű helyzetre épülő bemutatkozó levél írásával, amely szerint a tanuló Angliába készül cseregyerekként, a fogadó családnak bemutatva önmagát. A feladatsor részletes leírását a 3. táblázat tartalmazza.

| 1. rész  | feladat sorszáma | itemek száma | pontszám                              | vizsgált nyelvi készség     | feladattípus  |
|----------|------------------|--------------|---------------------------------------|-----------------------------|---|
|          | 1                | 4            | 4                                     | olvasásértés                | 3 kijelentés közül a helyes kiválasztása                          |
|          | 2                | 4            | 4                                     | olvasásértés                | mondatok második felének felismerése 4 választási lehetőség közül |
|          | 3                | 8            | 16                                    | olvasásértés és íráskészség | nyitott kérdésekre értelemszerű válasz                            |
| 2. rész  | 4                |              | 4 szempont, egyenként 5–5 pont adható | íráskészség                 | levélírás megadott szempontok alapján                             |
| összesen |                  |              | 44 pont                               |                             |   |

3. táblázat. A kommunikatív feladatsor szerkezete

Az első két feladat értékelése objektív, a feladatlaphoz mellékelte megoldókulcs használatával egyértelműen elvégezhető. A harmadik értékelése három szempont szerint történik, a válasz 2 pontot ér, ha mind nyelvi, mind tartalmi szempontból elfogadható; 1 pont adható a nem teljesen jó, de többé-kevésbé érthető válaszra; 0 pontot adunk a teljesen értelmetlen megfogalmazású, illetve tartalmilag nem megfelelő válaszra. A negyedik feladathoz részletes értékelési útmutató készült, amely négy szempontból, hat szinten történő értékelésre biztosított lehetőséget. Az értékelő tanár feladata összetett, ugyanis minden levelet legalább kétszer kellett elolvasni. Első olvasásra csak a feladat teljesítését vizsgáltuk, vagyis azt, mennyire felelt meg a levél az utasításban megadott szempontoknak és a vázolt tartalomnak. Amennyiben a levél másnak, másról szólt, illetve a tanuló félreértette, 0 pontot kapott, és a többi szempont szerint tovább nem értékeltük. Második olvasásra a szókincset, a nyelvhelyességet és a formai követelményeket értékeltük egy analitikus skála segítségével, amely az egyes szintek pontos leírását tartalmazta.

Az utolsó két feladatot ugyanaz a tanár értékelte, a megbízhatóságot 129 feladatlap (az összes 17 százalékának) másodszori értékelésével ellenőriztük, amelyet egy külső szaktanár végzett.

### A mérés lebonyolítása

A mérést helyi mérőbiztosokkal végeztük, az iskolákban az osztályt tanító kollégát kértük fel kérdezőbiztosnak, a felügyelettel kapcsolatos tudnivalókat a feladatlappal együtt írásban kapták meg. Megoldókulcsokat nem mellékelünk, mert az objektíven értékelhető feladatok számítógépes adatbevitelre központilag történt. Nem kaptak az iskolák értékelési útmutatót sem, ugyanis el szeretnénk volna kerülni azt, hogy a szaktanárok kijavítsák a feladatlappokat, ami főleg a nyitott feladatok értékelését zavarta volna. A feladatlappok egy tanítási órán megoldhatóak voltak a szokásos iskolai menetrendbe illesztve. Nem kívántuk a tanulókat, főleg a 7. évfolyamosokat, egy esetleg számukra szokatlan helyzetben túlzott terhelésnek kitenni. A felmérést a tanévre tervezett tananyag befejezését követő időszakra terveztük. A két feladatsort egy-két hetes eltéréssel oldották meg a tanulók.

### Megbízhatósági mutatók

A hagyományos feladatsor A és B változata összességében jól működött. A megbízhatósági mutatók (Cronbach alfa) 0,88 és 0,92 között mozognak, és nincs jelentős eltérés az A és a B változat között. A feladatsorokon elért összesített eredményeket a 4. táblázatban foglaltuk össze.

| feladatsor    |               | 7. évfolyam | 11. évfolyam gimnázium | 11. évfolyam szakközépiskola |
|---------------|---------------|-------------|------------------------|------------------------------|
| hagyományos A | átlag         | 40%         | 75%                    | 49%                          |
|               | szórás        | 18,07       | 16,79                  | 17,58                        |
|               | Cronbach alfa | 0,90        | 0,89                   | 0,90                         |
| hagyományos B | átlag         | 44%         | 81%                    | 60%                          |
|               | szórás        | 19,97       | 16,08                  | 16,95                        |
|               | Cronbach alfa | 0,92        | 0,88                   | 0,88                         |
| A és B együtt | átlag         | 42%         | 78%                    | 55%                          |
|               | szórás        | 19,12       | 16,73                  | 18,04                        |
|               | Cronbach alfa | 0,90        | 0,90                   | 0,89                         |

4. táblázat. A hagyományos feladatsor megbízhatósági mutatói

Néhány item azonban nem mért megfelelően, ugyanis mindkét korosztály számára könnyű volt. Ezek az első három, szókinccset mérő feladatban találhatóak (lásd az 1/C,D, a 2/A,C,D és a 3/A,B,D feladatok átlagait az 5. táblázatban). A negyedik feladatban a prepozíció használatát mértük, amelyben az első 3 item igen könnyűnek bizonyult, az utolsó kettő azonban nehéznek, főleg az utolsó („This is very kind of you”) szerkezetet ismerték fel kevesen. Az ötödik, igeidők használatát mérő itemek eredményei nagyon alacsonyak: 24 százalék és 51 százalék között mozognak, de a legtöbb gondot a hatodik, a passzív szerkezet használatát és a kilencedik, függő beszédet mérő feladat jelentette. A hatodik összteljesítménye egy itemben sem haladta meg a 26 százalékot, a kilencediké pedig a 31 százalékot. A hetedikben nyújtott teljesítmény eredményei szerint a tanulók kérdésképesége jól differenciál: a teljesítmény 47 százalék, 61 százalék és 42 százalék. A nyolcadik is hasonló megoszlást mutat. Az utolsó, függő beszédet mérő feladat második iteme jelentette a mélypontot 10 százalékos teljesítménnyel. (Az egyes itemeken nyújtott teljesítményeket az 5. táblázat tartalmazza).

| feladat | átlag | szórás |
|---------|-------|--------|
| 1 A     | 64%   | 0,48   |
| B       | 62%   | 0,49   |
| C       | 84%   | 0,36   |
| D       | 79%   | 0,41   |
| E       | 61%   | 0,49   |
| 2 A     | 94%   | 0,24   |
| B       | 64%   | 0,48   |
| C       | 90%   | 0,30   |
| D       | 84%   | 0,37   |
| E       | 78%   | 0,42   |
| 3 A     | 82%   | 0,39   |
| B       | 82%   | 0,38   |
| C       | 78%   | 0,41   |
| D       | 85%   | 0,35   |
| E       | 66%   | 0,47   |
| 4 A     | 72%   | 0,45   |
| B       | 71%   | 0,45   |
| C       | 74%   | 0,44   |
| D       | 51%   | 0,50   |
| E       | 34%   | 0,47   |
| 5 A     | 40%   | 0,49   |
| B       | 51%   | 0,50   |
| C       | 36%   | 0,48   |
| D       | 45%   | 0,50   |
| E       | 42%   | 0,49   |
| F       | 48%   | 0,50   |
| G       | 47%   | 0,50   |
| H       | 24%   | 0,42   |
| I       | 43%   | 0,50   |
| J       | 29%   | 0,45   |
| 6 A     | 26%   | 0,44   |
| B       | 19%   | 0,39   |
| C       | 18%   | 0,38   |
| 7 A     | 47%   | 0,50   |
| B       | 61%   | 0,49   |
| C       | 42%   | 0,49   |
| 8 A     | 65%   | 0,48   |
| B       | 68%   | 0,47   |
| C       | 76%   | 0,43   |
| D       | 74%   | 0,44   |
| 9 A     | 31%   | 0,46   |
| B       | 10%   | 0,30   |
| C       | 17%   | 0,38   |

5. táblázat. A hagyományos feladatsor egyes itemein elért összteljesítmény

A kommunikatív feladatsor megbízhatósága is megfelelő. A feleletválasztós első két feladat itemeinek elemzése szerint az elemek többsége jól mér. Az előzetes bemérés utáni változtatások ellenére a B 1. iteme nem működött jól, ugyanis a tanulók fele az „a” választ karikázta be, valószínűleg a magyarországi tömegközlekedési szabályok ismerete alapján döntött, és nem olvasta el a szöveget elég figyelmesen ahhoz, hogy rájöjjön, nem az a helyes válasz. Nem túl egyenletes az A 3. itemének az eloszlása sem, a „c” mondat helyességének valószínűsége annyira kicsi, hogy mindössze 36 tanuló választotta. A harmadik, C feladat 4. iteme rendkívül nehéznek bizonyult, valószínűleg sokak számára a kérdés („Which are the two ways of sightseeing Plymouth?”) nem volt világos. Az íráskészséget mérő feladat reliabilitás-mutatója igen magas. Mivel ez a feladattípus jellegében lényegesen eltér a többitől, az értékeit külön is megjelenítjük az 6. összefoglaló táblázatban.

|                              | összesen |        |          | 4. feladat |        |          |
|------------------------------|----------|--------|----------|------------|--------|----------|
|                              | átlag    | szórás | Cr. alfa | átlag      | szórás | Cr. alfa |
| 7. évfolyam                  | 30%      | 18,12  | 0,89     | 22%        | 3,85   | 0,90     |
| 11. évfolyam gimnázium       | 59%      | 24,27  | 0,88     | 49%        | 6,14   | 0,98     |
| 11. évfolyam szakközépiskola | 42%      | 18,81  | 0,88     | 34%        | 4,94   | 0,97     |

6. táblázat. A kommunikatív feladatsor megbízhatósági mutatói

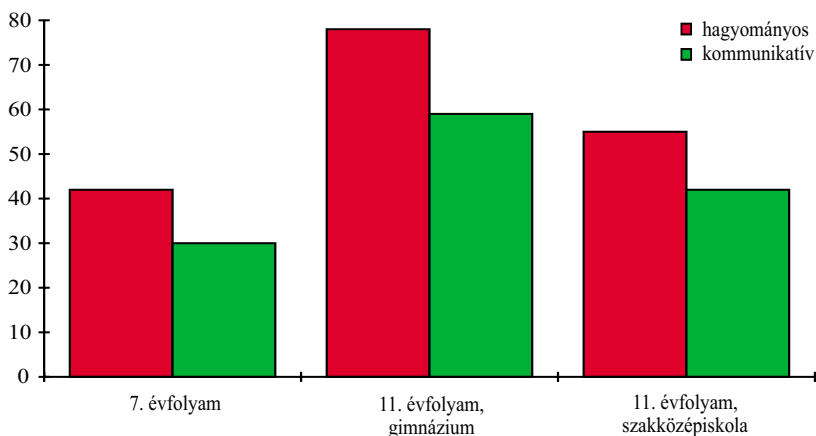
Az összteljesítmény a kommunikatív feladatsoron egyenletesebb képet mutat, mint a hagyományosan, bár itt lényegesen kevesebb az itemek száma (16 és az íráskészséget értékelő négyféle szempont). Kiemelkedően magas teljesítményt egyik sem mutat, bár az első feladat (A) lényegesen könnyebbnek látszik a másodiknál (B). Az íráskészséget mérő (D) feladat rendkívül alacsony teljesítményt mutat, a leggyengébb a nyelvhelyesség és helyesírás teljesítménye 30 százalékkal, 0,26 szórással. (Az eredményeket összefoglaltuk a 7. táblázatban).

| feladat | átlag | szórás |
|---------|-------|--------|
| A 1     | 70%   | 0,46   |
| 2       | 76%   | 0,43   |
| 3       | 81%   | 0,39   |
| 4       | 53%   | 0,50   |
| B 1     | 22%   | 0,42   |
| 2       | 46%   | 0,50   |
| 3       | 50%   | 0,50   |
| 4       | 48%   | 0,50   |
| C 1     | 54%   | 0,44   |
| 2       | 66%   | 0,42   |
| 3       | 37%   | 0,31   |
| 4       | 31%   | 0,36   |
| 5       | 41%   | 0,39   |
| 6       | 45%   | 0,48   |
| 7       | 57%   | 0,45   |
| 8       | 47%   | 0,41   |
| D 1     | 38%   | 0,30   |
| 2       | 37%   | 0,31   |
| 3       | 30%   | 0,26   |
| 4       | 34%   | 0,30   |

7. táblázat. A kommunikatív feladatsor egyes itemein elért összteljesítmény

### A diákok teljesítményének elemzése

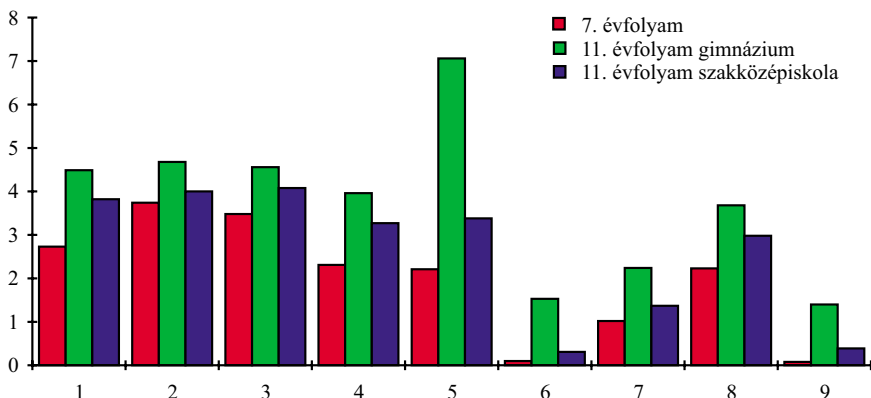
A tanulókat iskolatípus és korosztály szerint három nagy csoportba osztottuk: 7. évfolyamosokra, illetve 11. évfolyamos gimnazista és szakközépiskolás csoportra. Az 1. ábrán a három csoport összteljesítménye látható a két feladatlapon. Az eredmények a vártnak megfelelően alakultak: a hetedikeseké a legalacsonyabb, őket a szakközépiskolások követik, majd a gimnáziumban tanulók következnek. A szakközépiskolások teljesítménye alig tér el a 7. évfolyamon tanulókétól, a hagyományos feladatsoron a 7. évfolyamosok teljesítménye 42 százalék, a szakközépiskolásoké 55 százalék. A kommunikatív feladatsorok megoldásánál az eredmény 30 százalék és 42 százalék. A hagyományos feladatsoron nyújtott teljesítmény mindhárom csoportnál magasabb a gyakorlatban használható tudást mérőnél, a gimnáziumban tanulók különösen jól teljesítettek.



1. ábra. A három csoport tanulójának összteljesítménye a két feladatlapon (százalék)

#### A hagyományos feladatsorokon nyújtott teljesítmény

A második ábra a három csoport teljesítményét ábrázolja a hagyományos feladatsoron. Az ábra és a táblázat segítségével megállapítható, hogy a legegyszerűsebb teljesítményt az első négy feladaton nyújtották a tanulók. Kiemelkedően jól teljesítettek a gimnáziumi tanulók az igeidők használatát mérő itemeken. Igen alacsony a hatodik és a kilencedik feladatok megoldási aránya a hetedik évfolyamosoknál és a szakközépiskolásoknál.



2. ábra. A három tanulócsoport teljesítménye a hagyományos feladatsoron

A 8. táblázat a három tanulócsoporthoz tartozó diákjainak teljesítményét mutatja feladatonként a hagyományos feladatsoron.

| feladat<br>sorszáma | össz-<br>pontszám | 7. évfolyam |        | 11. évfolyam<br>gimnázium |        | 11. évfolyam<br>szakközépiskola |        | összesen |        |
|---------------------|-------------------|-------------|--------|---------------------------|--------|---------------------------------|--------|----------|--------|
|                     |                   | átlag       | szórás | átlag                     | szórás | átlag                           | szórás | átlag    | szórás |
| 1                   | 5                 | 2,73        | 1,63   | 4,49                      | 0,79   | 3,82                            | 1,12   | 1,12     | 3,50   |
| 2                   | 5                 | 3,74        | 1,35   | 4,68                      | 0,63   | 4,00                            | 1,11   | 1,11     | 4,10   |
| 3                   | 5                 | 3,48        | 1,52   | 4,56                      | 0,81   | 4,08                            | 1,14   | 1,14     | 3,94   |
| 4                   | 5                 | 2,31        | 1,38   | 3,96                      | 1,12   | 3,27                            | 1,26   | 1,26     | 3,02   |
| 5                   | 10                | 2,21        | 2,38   | 7,06                      | 2,44   | 3,38                            | 2,67   | 2,67     | 4,05   |
| 6                   | 3                 | 0,10        | 0,40   | 1,53                      | 1,18   | 0,31                            | 0,66   | 0,66     | 0,62   |
| 7                   | 3                 | 1,02        | 0,98   | 2,24                      | 0,93   | 1,37                            | 0,96   | 0,98     | 1,49   |
| 8                   | 4                 | 2,23        | 1,56   | 3,68                      | 0,81   | 2,98                            | 1,39   | 1,39     | 2,83   |
| 9                   | 3                 | 0,08        | 0,30   | 1,40                      | 1,09   | 0,39                            | 0,65   | 0,65     | 0,58   |

8. táblázat. A hagyományos feladatsorokon nyújtott teljesítmények feladatonként

Mindhárom iskolatípusban az első három szókincs-feladatot oldották meg a tanulók a legmagasabb teljesítménnyel. Az előjárósók használatával a hetedik osztályosok vannak a legkevésbé tisztában, míg a 11. évfolyamon mindkét iskolatípusban hasonló eredmények születtek. Az igeidők közül feltűnő hiányosságot mutattak a hetedikesek és a 11. évfolyam szakközépiskolás diákjai. Az általános iskolai korosztály teljesítménye igen alacsony a Present Perfect Tense használatánál, ami azzal magyarázható, hogy bár a korai szakaszban tanítják a tankönyvek, mégis a viszonylag későn elsajátított struktúrák közé tartozik. Ez a korosztály ismeri a legkevésbé a függő beszéd használatát és a szenvedő szerkezetet, sokan meg is jegyezték, hogy ezt a nyelvtani jelenséget nem tanulták, holott már legalább négy éve tanulnak angolul. A kérdésalkotás nem okozott nehézséget a 11. évfolyam gimnáziumi tanulóinak, átlaguk 2,24 az elérhető 3 pontból, a szórás pedig 0,93. Ez az eredmény, bár a feladat csak három ítemet tartalmazott, biztató, mert a gyakorlati nyelvhasználatban igen fontos a megfelelő kérdésalkotási készség kialakulása.

Összességében a hagyományos feladatsort megoldó 7. osztályosokról megállapítható, hogy egyes nyelvtani jelenségekkel nincsenek tisztában és a legtöbbet pontatlanul használják. Azokon a feladatokon, ahol viszonylag jól teljesítettek, mint például a szókinccset mérőn is egyenetlenek az eredmények. A kérdésalkotást mérő ítemeken is súlyos hiányosságokat hozott felszínre a statisztika. A tizenegyedik évfolyamos tanulók esetében pedig érdekes, hogy míg egyes területeken a teljesítmény hasonló, például a szókincs, a névelőhasználat és a névmások terén, lényeges eltérés mutatkozik az igeidők és a szenvedő szerkezetek megfelelő alkalmazásában. A függő beszédet mérő feladat az utolsó a feladatsoron, talán ez is lehet az oka az igen alacsony teljesítménynek. A 11. évfolyamos gimnáziumi tanulók is csak 1,40-es átlagot teljesítettek az elérhető 3 pontból.

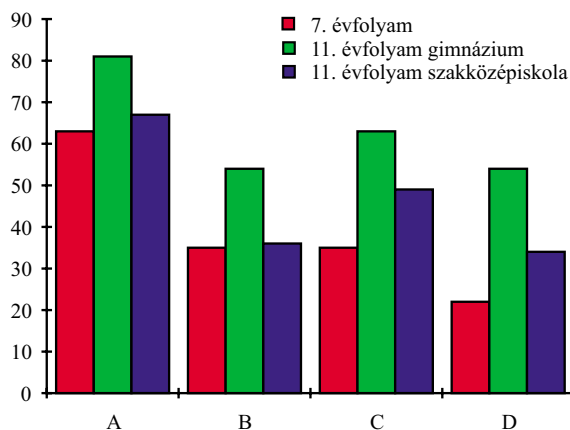
#### *A tanulók teljesítménye a kommunikatív feladatsoron*

A gimnáziumban tanulók teljesítménye ezen a feladatsoron is meghaladta a másik két csoportét, de az eltérés ebben az esetben nagyobb, mint a hagyományos feladatsoron.

A kommunikatív feladatsor két különböző készséget mért, az olvasásértést az első három (A, B és C) feladat és az íráskészséget a harmadik (C) feladat részében és a negyedik (D) teljes egészében. Az első két feladatban a hetedik évfolyamosok és a szakközépiskolában tanulók teljesítménye nagyon közel van egymáshoz. A harmadik feladat már az olvasásértésen kívül íráskészséget is mért, hiszen a feltett kérdést nem volt elég megérteni, meg is kellett válaszolni. Ebben a feladatban már lényeges a két gyengébb csoport



közötti eltérés, a 11. évfolyam szakközépiskolásai az átlagoshoz közeli teljesítményt nyújtottak. A gimnáziumban tanuló 11. évfolyamosok teljesítménye egyenletesen magas az egész feladatsoron.



3. ábra. A három tanulócsoport teljesítménye a kommunikatív feladatsoron (százalék)

| feladat sorszám | összpontszám | 7. évfolyam |        | 11. évfolyam gimnázium |        | 11. évfolyam szakközépiskola |        | összesen |        |
|-----------------|--------------|-------------|--------|------------------------|--------|------------------------------|--------|----------|--------|
|                 |              | átlag       | szórás | átlag                  | szórás | átlag                        | szórás | átlag    | szórás |
| A               | 4            | 2,52        | 1,26   | 3,23                   | 0,83   | 2,69                         | 1,33   | 2,79     | 1,18   |
| B               | 4            | 1,41        | 1,17   | 2,14                   | 1,11   | 1,43                         | 1,06   | 1,66     | 1,18   |
| C               | 16           | 5,66        | 4,55   | 10,10                  | 4,16   | 7,90                         | 3,72   | 7,51     | 4,75   |
| D               | 20           | 4,32        | 3,85   | 10,87                  | 6,22   | 6,88                         | 4,94   | 6,94     | 5,76   |

9. táblázat. A tanulók teljesítménye a kommunikatív feladatsoron

### Az egyes tanulócsoportok teljesítménye

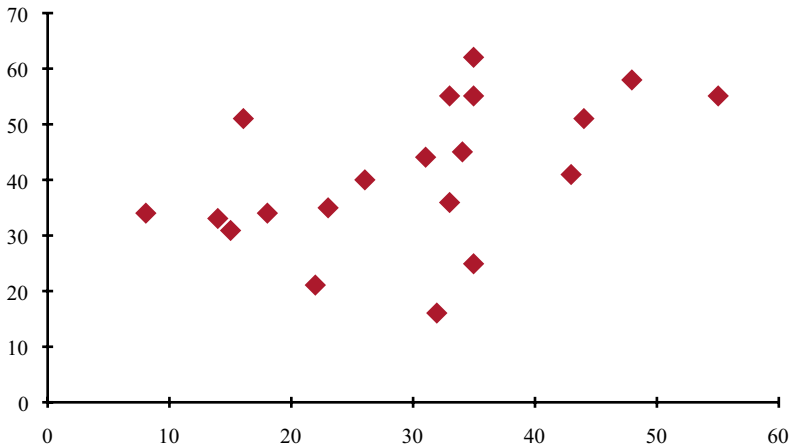
Az egyes tanulócsoportokon belül is megfigyelhetők teljesítménykülönbségek. Az egyes csoportok eredményeit összehasonlítva látszik, hogy az azonos iskolába járó diákok teljesítménye eltér. Az adatrögzítés a tanulók osztálya szerint és nem a nyelvi csoportba tartozásuk alapján történt. Ezért a létszámok egyes osztályoknál igen alacsonyak, ami az idegen nyelvi csoportbontásnak és az idegen nyelvek választási lehetőségének köszönhető. Ennek ellenére tanulságos a két feladatsoron nyújtott teljesítmények összehasonlítása.

A 4. ábra a hetedik osztályok teljesítményét mutatja mindkét feladatsoron. A legtöbb osztály a hagyományos feladatlapon jobb eredményt ért el, de van példa az ellenkezőjére is. Az összteljesítmény a hetedik évfolyamon közepes, a 60 százalékot csak egy csoport érte el a hagyományos feladatsoron.

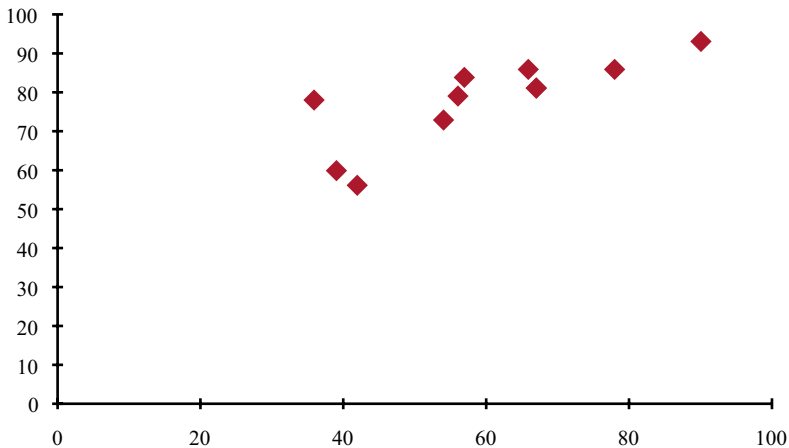
A gimnáziumi osztályok létszáma két csoport kivételével magas, általában 20 fölötti. A 11 csoportból egy egymagában képviselte iskoláját, a többi iskola két vagy három osztállyal vett részt a mérésben.

A gimnáziumi csoportok között vannak kiválóan teljesítők (például a 202., 203. és a 236. számú osztály), amelyek a hagyományos feladatsoron igen jól teljesítettek, azonban a kommunikatív megoldásában már nem mind a három jeleskedett. Az osztályok össztel-

jesítménye általában is igen magas, a hagyományos feladatsoron 56 százalékos a legalacsonyabb teljesítmény.



4. ábra. A hetedik évfolyamosok teljesítménye osztályonként mindkét feladatsoron (százalék)



5. ábra. A 11. évfolyamos gimnáziumi tanulók teljesítménye osztályonként mindkét feladatsoron (százalék)

A szakközépiskolásokról kevés adatot sikerült gyűjteni, ezért az eredmények elemzése csak óvatos következtetések levonására alkalmas. A 8 szakközépiskolai osztály közül kettőben (352. és 361.) csak két, illetve négy tanuló oldotta meg a feladatokat, itt valószínűleg nem az angol nyelvet tanulják elsősorban. Egy csoport kivételével a többi csoport létszáma is kevéssel haladja meg a tíz főt. A szakközépiskolások eredménye szélsőséges értékeket mutat. A legalacsonyabb teljesítmény 37 százalékos a hagyományos feladatsoron és ugyanaz a csoport érte el a leggyengébb, 16 százalékos eredményt a kommunikatív feladatsoron is. Ugyanakkor van egy 84 és 66 százalékos teljesítő tanulócsoporthoz is, igaz, a csoportot csak ketten alkották.

*6. ábra. A 11. évfolyamos szakközépiskolai tanulóinak osztályonkénti teljesítménye mindkét feladatsoron (százalék)*

### **Összegzés**

Az iskolai angol nyelvtudás mérésével adatokat gyűjtöttünk a tanulók tudásszintjéről két korosztály három iskolatípusba járó tanulóinak köréből. A hagyományos és a kommunikatív feladatsorokkal a hetedik és a tizenegyedik évfolyamos tanulók angol tudásszintjét mértük. Az eredmények szerint a gimnáziumba járó tanulók tudásszintje lényegesen magasabb, mint az azonos korú, de más iskolatípusba járó tanulóké. A hetedik évfolyamos és a 11. évfolyamos, szakközépiskolás diákok teljesítménye közel áll egymáshoz. A mérőeszközök bizonyos részkapességek, a szókincs, a nyelvtani szerkezetek, valamint olvasásértés és íráskészség mérésére korlátozódtak. A hagyományos feladatsorokon lényegesen jobban teljesített mindhárom tanulócsoporthoz, mint a kommunikatív feladatok megoldása során. Eredményeink alapján valószínűnek látszik, hogy még ma is nagyobb hangsúlyt fektetnek az angol tanárok a nyelvtan gyakorlására és minél több szó megtanulására, mint a mindennapi életben használható nyelvtudás kialakítására. Kiváló eredményt értek el például a gimnáziumban tanulók a hagyományos feladatsor igeidőket mérő feladatában.

A hetedikes korosztályra jellemző, hogy a tanulók egy része meg sem kísérelte megoldani a feladatot a pontos utasítás és a példa ellenére sem. Nagyon kevesen vállalták a kockázatot, és kevesen kíséreltek megoldást találni a nem nagyon ismerős feladatok esetében. Számos dolgot ráírták, hogy az adott nyelvtani szerkezetet még nem tanulták. Ez a szenvedő szerkezetet és a függő beszédet tartalmazó feladatoknál fordult elő.

A 11. évfolyamos szakközépiskolások tanulói teljesítményük tekintetében a 7. évfolyamosokhoz hasonló szinten állnak, és ez más mérések eredményével is összecseng. Ennek több oka is lehet, például az angolt a középiskolában kezdik tanulni, vagy az, hogy az ilyen típusú iskolába a gyengébb teljesítményű tanulók jelentkeznek. A szakközépiskolák esetében a szakma nyelvi igénye is meghatározó lehet, hiszen ennél a csoportnál találtuk a legnagyobb szélsőségeket. Ezen kérdések tisztázására további vizsgálatok szükségesek.

Az íráskészséget mérő feladat eredményeiből mindhárom korosztály esetében látszik, hogy a tanulók többségének gondot okoz egy bemutatkozó levél megírása idegen nyelven. Kérdés, vajon anyanyelvükön hogyan oldanák meg a feladatot.

A két feladatsoron nyújtott teljesítmény összehasonlítása csak óvatos következtetésre ad lehetőséget, ugyanis egyik feladatsor sem tartalmazott kalibrált feladatot, bár a kipró-

bálást és a mérést körültekintően végeztük el. A vizsgálat nem reprezentatív, és a tanulói létszám sem tükrözi a populációt teljes egészében, ugyanis a szakközépiskolások jóval magasabb arányt képviselnek az általunk vizsgált populációnál. Fontos lenne a beszéd-készség és beszédértés mérésére is megfelelő mérőeszközt készíteni. A megbízhatóság fokozására a jövőben a kutatási módszereket órai megfigyeléssel, valamint a tanárok és a tanulók megkérdezésével kellene kiegészíteni. Érdeemes lenne továbbá a tanulókat nyelvi csoportok szerint vizsgálni, hiszen egy iskolán belül is eltérőek az óraszámok, és a csoportba sorolás sok helyen tudásszintmérésen alapul.

### Irodalom

CSAPÓ Benő (szerk.): *Az iskolai tudás*. Osiris Kiadó, Bp, 1998.

HALÁSZ Gábor – LANNERT Judit: *Jelentés a magyar közoktatásról*. Országos Közoktatási Intézet, Bp, 2000. *Nemzeti Alaptanterv*. Művelődési és Közoktatási Minisztérium. Korona Kiadó, Bp, 1995.

NIKOLOV Marianne – PÉRCSEICH Richárd – SZABÓ Gábor: *A puding próbája: Alapszintű angol feladatok bemérésének tapasztalatai*. Modern Nyelvoktatás 2000/4. sz. 3–28. old.



A Nemzeti Tankönyvkiadó könyveiből